

Te Kōrero ā Q

Kāti, kei a au nei, e rikarika ana au, pau te kaha. I te aha ai? He riro tonu i te Pākehā ētahi mahi e tika kē ana mā te Māori e mahi. Heoi, tuatahi, he aha au i tonoa ai ki te tuhi kōrero anō mō tēnei putanga o *He Muka*? Erangi, pai tonu. Kī tonu au i te kōrero i tēnei wā, he pukuriri nōku.

I ngā wiki kua pahure nei, ka tae mai te tono kia haere au ki te hui a tētahi kamupene mahi pānui pouaka whakaata. Kua riro i a ia e hia rau mano tāra hei mahi pānui whakamārama i ngā āhuatanga o tētahi take e pā ana ki te Māori. Nā, pēhea rānei, ka whakaae rātou kia whakamāorititia ētahi o ēnei pānui. Nō muri rawa kē mai nei, kātahi anō ka tono mai ki Te Taura Whiri i te Reo Māori kia haere atu ki te hui nei, ki te titiro i te reo.

Heoi kei te taenga atu, paoro atu ko te kaumātua nāna i whakamāori a rātou kōrero, he tino mōhio ki te reo nei. Kei te pai. Engari, i taku hounga atu ki te hui, e waru pea ngā kaimahi o te kamupene nei i reira, o rātou katoa tokowaru nei, kotahi anō Māori. Ētahi katoa atu, he Pākehā.

Tau mai ana te rikarika ki a au. E, kia riro mā te Pākehā ēnei moni e kai, ēnei mahi tonu e mahi?

Mehemea e pā ana te kaupapa o te pānui ki te Māori, mā te Māori anō e whakahaere, oti atu! E kore kē e tika, he Pākehā kē ngā kaiwhakaaroaro, ngā kaihautū. Kā mutu, kātahi anō ka whiriwhiri te hunga nei, me pēhea ngā kākahu o ngā kaiwhakaari i roto i ēnei pānui. Kā rere mai te pātai ki a au, “E ‘Q’, te pōtae o te tamaiti nei. Kei te taha moana rāua ko tōna karani e hī ika ana. Me noho tika rānei tana pōtae, me huri whakamuri kē rānei?” Ka kite koe i te kūware. Me pēhea anō e tika ai, he Pākehā kē kei te whakahaere? Rikarika pai au -ēhara i te rikarika noa iho nei. I tua atu i tēnā, tahi au ka tonoa kia haere ki te āwhina i ngā Pākehā nei ki te whakatikatika i tētahi pānui pouaka whakaata anō. Ko te reo Māori o tēnei pānui, kei te hē katoa. Nā tētahi o ngā kaimahi o Te Taura Whiri o rātou ringaringa i kāwiri ka whakaae rātou kia whakatikaina. Kua puta noa atu hoki i runga i te pouaka whakaata. Ēngari, pakeke ka whakaae rātou ki te whakatika. Kei taku taenga atu,

whakapakeke mai ana, pākiki mai ana ki a au, anō nei, e tika tonu ana tā rātou ahakoa pēhea.

Ka mea mai te wahine nei ki a au, “Ahakoa e hē ana pea ki a koutou, kāhore mātou e tino hiahia ana ki te whakapoka kē, ko te take, e pai ana mātou ki te tangi o te reo o te kaipānui. Tētahi, he tangata Māori anō i tō mātou taha, nāna tonu i mea e tika ana. Tētahi anō, ko te kaipānui, nāna i mea mai, e mōhio ana ia ki te reo. Te mea, te mea, te mea.” Hōhā pai au, tahi au ka mea atu, “Ā hēnā, kī pai ngā Māori e mea ana he mōhio rātou, kāhore noa iho.” Kore te wahine nei e pai mai, ka totohe tonu. Ahatia, i te mutunga, ka oti ki tāku.

Nō reira, e tātou mā, rangatahi mā, anei te wero. Āhea rā anō tātou whakatū ai i tētahi kamupene mahi pānui pouaka whakaata mā tātou anō? Kia aha ai? Kia riro ai mā tātou anō kātahi anō ka tika. Ki ngā kaimahi kāwanatanga hoki, kia kaha tātou ki te whawhai inā puta he mahi pēnei me tōna moni, mā te Māori kē e mahi. Hei aha noa iho te haere ki te Pākehā, nō hea hoki tōna mōhiotanga ki te Māori?

Te Haere ki Waitangi

Nā Juanita Teepa

I whakaaro noa ahau ki te kōrero mō ngā mahi i mahia e mātou, ngā kaimahi o Te Taura Whiri i te Reo Māori i Waitangi, engari ka hoki aku mahara ki ngā kōrero a taku māmā mō tana tipu mai i roto i tērā rohe, ka whakaaro ahau anei kē pea he kōrero māku.

I tipu mai taku māmā i Waimā, i Ōkaihau hoki, ā, i ahau e tamariki ana ko taku tino wawata he toro atu ki tērā taha o taku tūrangawaewae kia mōhio noa i ahu mai au i hea. Nā te mea i tipu kē mai ahau i Ruatoki ka noho kūare ahau ki tēnei taha o taku whakapapa, ā, tae mai ana te kōrero ka tū te hui poari a Te Taura Whiri i te Reo Māori ki Waitangi, kipakipa ana taku manawa!

I te 1 o Hui-tanguru i rere atu mātou ko ētahi o ngā kaimahi o te

tari ki Tāmaki-Makaurau, ā, mā reira ka haere whaka-te-raki ki ngā whenua o Ngāpuhi, arā ki te rohe o Waitangi.

Ahakoa i tipu mai taku māmā i roto i tēnei rohe, i noho waewae tapu tonu ahau, arā, koinei taku haere tuatahi ki tēnei pito o te motu. Te taenga atu ki Waitangi i te pō o te Rāpare, whākanakana ana aku karu ki te kura o te whenua.

Te piataata mai o te takutai moana i te tōnga o te rā, ā, te kite hoki i te ngahere e kākahu ana i ngā puke o Waitangi, kātahi anō te ātaahua! Engari mō tēnā, i mōhio tonu ahau ehara tēnei i te haere tiro-tiro whenua, arā kē anō te kaupapa.

Tino kaha nei te whiti mai o te rā i tērā takiwā, tae ana ki te toru tekau whakarautanga te wera!

Āuē, taukuri e!

I pērā hoki ngā rā mai i te Ramere

ki te Rāhina, engari i te rā whakanui i te Tiriti o Waitangi, he ata kōruki, ā nō te ahiahi ka heke mai te ua.

Nā reira, ka mauria mātou ko Miria, ko Nicola e Patu ki Waimā ki te tipu haere. I taku taenga atu ki roto o Waimā, kāre anō e taea te whakapuaki i te koa o taku ngākau - anō he hokinga ki te kāinga.

I runga i tēnei āhuatanga he haere whakakotahi, whakaharikoā ngākau, whakatau wairua hoki tēnei haere. Ko taku mihi tuatahi ki aku hoa mahi i Te Taura Whiri i te Reo Māori, ki ngā Kaiwhiri hoki, nā koutou tēnei hui i karanga ki taua rohe.

Ā, ki a Patu rāua ko Erena, mō a kōrua manaaki i a mātou katoa, ka nui ngā mihi ki a kōrua.

Tēnā rawa atu koutou katoa.